

Centenàries normes ortogràfiques (I)

Van publicar-se primerencament a La Veu de Catalunya, el 31 de gener de 1913, en l'edició de vespre. J.V.Foix ens n'ha deixat un vívid testimoni de l'esdeveniment. I alhora ens fa avinents, amb disgust, les renúncies de Pompeu Fabra; l'únic gramàtic de la Filològica, però amb un vot igual de vàlid que la resta dels 19 membres del plenari de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) de la Diputació de BCN, que les havien aprovat el dia 24.

"L'he comprada i, a tota plana, precedides d'un article de Prat de la Riba, publica, íntegres, les Normes de l'IEC. He tingut una alegria i se n'han mig sorprès. De tornada, al tren, hem llegit mig en veu alta la presentació d'En Prat de la Riba, i m'ha commogut. De cop d'ull veig que les "h" han estat respectada i que la "l" palatalitzada transcrita com la propugna En Pompeu Fabra no ha estat adoptada. Som condemnats, potser per sempre més, a posar el punt volat entre les dues eles. A mi m'aparenta el text d'un sil·labari destinat als nens d'estudi".

Efectivament a la seva definitiva personal Gramàtica Catalana, en castellà, de 1912, Pompeu Fabra proposa: "ome"; "uyl", "el", (amb la l amb una barreta inclinada al centre del pal) i ep! "collegi" pels definitius "home"; "ull", "ell", "col·legi".

La qüestió de la "h" resta resolta ja a la norma 3; on ens presenta les quatre menes de hh fins al moment emprades: la de "rihent", rememorativa d'una consonant desapareguda (ridendo). Com a signe de pronúncia de dues sil·labes, de hiat: "llehó" (leonem). Darrera de -c: amich (amicus), sense cap vàlua fonètica o a l'ètim. Totes tres se suprimiran i només restarà, contra Fabra, per insistència del neoclàssic /ironic Ors les hh etimològiques, "que correspon a una h llatina o a un esperit apspregrec. Ex.: home, hipòtesi.

La l doble mereix una llarga norma 7. Se la presenta viva a dues paraules: "ca-rre-tel·la" i "pot-xi-nel·li". Però és extesa (etimològicament) a "tots els mots erudits que en llatí presenten "ll" (o en grec doble landa), mots en els quals la transcripció tradicional catalana "ll" (pron. L+l) sol trobar-se reemplaçada per la transcripció castellana "l" senzilla": "cèl·lula, destillar, filloxe-ra, idilli, Pallas, rebellió, satèl·lit".

Només a l'exposició d'aquest exemples, dins un total de 77 mots, podem veure escrita la fabriana "ll" de la nostra tradició. Garrotada!: perquè el final de la norma 7 estableix "mentre no es convingui a representar l al palatal altrament que amb el símbol ll (Ex.: aquella, aixella, sella), la l doble - gemminada, doncs - serà escrita intercalant un punt alçat entre les dues l: carretel·la, potxinel·li".

Enric Prat de la Riba així les presentava a la Veu de Catalunya del 31 de gener de 1913: "Ha d'acabar aquesta semianarquia, en que cada escriptor té una llengua, una gramàtica, una ortografia propies, (...) donem-nos-les espontàniament, lliurament nosaltres mateixos, per aclamació, per patriòtica renúncia de totes les preferències individuals o d'escola; establím·les per unànim plebiscit de tots els catalans". Notem, que escrivien "ortografia propies", "enuncia" d'acord amb la norma 16, la de les regles d'accentuació de 1913.

Fotogrames de vilanies

Fonxo Blanc

Professor de l'Eugeni d'Ors

Som condemnats, potser per sempre més, a posar el punt volat entre les dues eles